

TALENTVOLLE
ONTWIKKELING

PEDAGOGISCH BELEIDSPLAN OPVANG HELMGRAS

Inhoudsopgave

Introductie	3
De vier pedagogische uitgangspunten.....	5
1. Het bieden van fysieke en emotionele veiligheid	5
1.1 Leiding-kind	5
1.2 Binnen-/buitenruimte	8
1.3 De groep	9
1.4 Activiteiten	11
1.5 Spelmateriaal.....	11
2. Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie	12
2.1 Leiding-kind	12
2.2 Binnen-/buiten ruimte.....	12
2.3 De groep	12
2.4 Activiteiten	13
2.5 Spelmateriaal.....	13
3. Het ontwikkelen van persoonlijke competentie	14
3.1 Leiding-kind	14
3.2 Binnen-/buitenruimte.....	14
3.3 De groep	14
3.4 Activiteiten	15
3.5 Spelmateriaal.....	15
4. De overdracht van waarden, normen en cultuur	16
4.1 Leiding-kind	16
4.2 Binnen-/buiten ruimte.....	16
4.3 De groep	16
4.4 Activiteiten	17
4.5 Spelmateriaal.....	17
5 Bijlage Pedagogisch Beleid – inzet pedagogisch beleidsmedewerker	18
6 Bijlage Coachplan	20

Introductie

Opvang Helmgras is onderdeel van kindcentrum Helmgras. De opvang valt onder het beheer van de school en maakt onderdeel uit van de overkoepelende organisatie, stichting Tabijn. Inmiddels heeft opvang Helmgras een opvangcapaciteit van 60 kinderen per dag op de Helmgras locatie en 20 kinderen op de SportBSO locatie.

In dit stuk leest u het pedagogisch beleid van de buitenschoolse opvang van Helmgras. Deze buitenschoolse opvang vangt uitsluitend kinderen op die kindcentrum Helmgras bezoeken in de leeftijd van 4 jaar tot en met het moment dat ze de basisschool verlaten. De visie van opvang Helmgras vormt een onderdeel van de visie van kindcentrum Helmgras.

De pedagogisch medewerkers zijn actief betrokken geweest bij het vaststellen van het pedagogisch beleid. Zij hebben ieder meegedacht over de visie en missie die we willen uitdragen. Mede hierdoor is dit beleidsstuk niet alleen een document, maar vooral een stuk waar we als opvangmedewerkers gezamenlijke verantwoordelijkheid voor dragen.

Een pedagogisch beleid is een richtlijn, een houvast, voor de groepsleiding en andere betrokkenen bij de buitenschoolse opvang. Het pedagogisch beleid is ook een middel voor ouders om ons te toetsen. Ouders, bijvoorbeeld in de vorm van een oudercommissie, kunnen ons houden aan wat er in het beleid staat. Zij kunnen met ons overleggen om het beleid aan te passen of te wijzigen. Het pedagogisch beleidsplan blijft daarom ook aan het proces van vernieuwingen en aanpassingen onderhevig.

Wat willen wij onze kinderen bieden? Wat vragen wij aan houding van hen en de leiding? We proberen nieuwe dingen uit, durven regels ter discussie te stellen en durven elkaar kritische vragen te stellen. De uitvoering van dit pedagogisch beleidsplan levert uiteindelijk een prettig pedagogisch klimaat op voor de kinderen.

Met de komst van het pedagogisch kader voor 4-13 jarige kinderen, veranderingen vanuit de Wet Kinderopvang en de fusie met de Augustinus school hebben we besloten het pedagogisch beleid te herschrijven. Vanuit de visie van kindcentrum Helmgras is een vertaalslag gemaakt op het niveau van de buitenschoolse opvang.

Onze visie is vertaald in de volgende vier pedagogische uitgangspunten:

1. het bieden van fysieke en emotionele veiligheid;
2. het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie;
3. het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van persoonlijke competentie;
4. de overdracht van waarden, normen en cultuur.

Deze vier uitgangspunten worden ook beschreven in het pedagogisch kader, wat voor opvang Helmgras een startpunt en handvat is voor het uitwerken van ons pedagogisch beleidsplan. De pedagogische uitgangspunten worden uitgewerkt in vijf pedagogische middelen:

- a. Leiding-kind
- b. Binnen- en buitenruimte
- c. De groep
- d. Activiteiten
- e. Spelmateriaal

Alle uitgangspunten en middelen staan met elkaar in verband. Het ene middel en/of uitgangspunt is vaak niet los te zien van het andere. Dat is de reden dat u in het pedagogisch beleidsplan herhalingen zult lezen.

Alleen wanneer een kind zich gewaardeerd en veilig voelt kan het zich goed ontwikkelen. Daarom staat in elke groep op school, maar ook in de basisgroepen bij de buitenschoolse opvang, de manier waarop wij met elkaar en de materialen omgaan centraal. Onze visie om zoveel mogelijk te streven naar een vriendelijk klimaat met orde en regelmaat, zien we graag doorgetrokken naar het gedrag van onze kinderen en medewerkers in de buitenschoolse opvang.

De vier pedagogische uitgangspunten

Hieronder beschrijven wij de vier pedagogische uitgangspunten en daarbij geven we aan hoe wij de pedagogische middelen hierbij inzetten.

1. Het bieden van fysieke en emotionele veiligheid

Wanneer een kind zich veilig voelt in alle aspecten kan het ontspannen en zichzelf zijn. Veiligheid draagt dan ook bij aan het welbevinden van kinderen en aan het realiseren van de andere pedagogische uitgangspunten. Wij vinden het belangrijk dat veiligheid wordt geboden middels de zorg voor een goede sfeer, de zorg voor lichamelijke en geestelijke gezondheid en de zorg voor een veilige omgeving. Deze pijlers kunnen worden vertaald in zichtbaar gedrag, inrichting en voorzieningen en genomen veiligheidsmaatregelen. Emotionele veiligheid bieden we door in te spelen op de behoefte van het kind en door een vaste structuur aan te bieden.

1.1 Leiding-kind

De kinderen worden opgevangen door groepsleiding die voldoet aan de kwalificatie-eisen van de Wet Kinderopvang. Het zijn combinatie-medewerkers; wat inhoudt dat zij zowel in de opvang werkzaam zijn als in klassensituaties als onderwijsassistenten. De groepsleiding spreekt de kinderen aan bij de voornaam. De kinderen spreken de leidsters aan met juf en/of meester om hun dubbelrol als onderwijsassistent te ondervangen. Wij vinden het belangrijk dat de kinderen en groepsleiding plezier hebben met elkaar en respect hebben voor elkaar.

Mentorschap

Voor alle kinderen geldt dat er duidelijke rustmomenten zijn waarbij er sprake is van geborgenheid. De kinderen zitten in hun vaste basisgroep met een vaste pedagogisch medewerker die tevens, in de meeste gevallen, ook hun mentor is. De mentor is het vaste aanspreekpunt voor het kind en zijn/haar ouders. Tijdens het wemoment wordt naar de ouders gecommuniceerd wie de mentor van het kind is. De mentor observeert het kind en communiceert met de ouders over het welbevinden van het kind. Kinderen die gebruikmaken van zowel de Helmgras locatie als de SportBSO hebben op beide locaties een mentor. Zodoende is er op beide locaties een vast aanspreekpunt.

Indien pedagogisch medewerkers en/of ouders hier behoefte aan hebben, is er de mogelijkheid om een oudergesprek te houden. Dit gebeurt meestal aan de hand van het observatieformulier over het kind dat jaarlijks ingevuld wordt. Het initiatief voor het gesprek kan zowel bij de ouders als bij de pedagogisch medewerkers liggen. Er wordt van tevoren met de ouders besproken of het wenselijk is dat het kind bij dit gesprek aanwezig is.

Structurele verslaglegging van het welbevinden van de kinderen gebeurt op de observatieformulieren, die worden bewaard in een aparte map in de afgesloten kast van de groepsleiding. Zodra dit mogelijk is, zullen de observatieformulieren ook verwerkt worden in het digitale administratiesysteem van kindcentrum Helmgras.

Wanneer er een vermoeden van een ontwikkelingsprobleem bestaat, dan bespreekt de pedagogisch medewerker dit eerst met de mentor van het kind of de opvangcoördinator. Wanneer zij beiden een ontwikkelingsprobleem vermoeden kan de mentor, in overleg met de

opvangcoördinator, hierover met de ouders in gesprek gaan. Indien nodig of wenselijk kan hierbij ook advies gevraagd worden aan de leerkracht van het kind en/of de intern begeleiders van de school.

Wanneer de mentor en ouders hier meer of externe hulp of advies bij nodig hebben, kunnen zij terecht bij diverse instanties die te vinden zijn op onze sociale kaart. De hulp die men inschakelt hangt af van het soort probleem. Bij het bepalen welke hulp er nodig kan zijn, kan ook de expertise van de intern begeleiders van de school ingeschakeld worden.

Nieuwe kinderen

Zodra er bekend is wanneer een kind gaat starten. Nemen wij contact op met de ouders voor een intakegesprek. Tijdens de intake worden de praktische zaken besproken, wordt er gevraagd naar bijzonderheden van het desbetreffende kind en tevens wordt er een wenmoment ingepland op één van de opvangdagen.

Extra kinderen

Wanneer een kind incidenteel of extra komt, wordt dit met de medewerkers besproken tijdens het werkoverleg aan het begin van de middag. Ouders die hun kind van dag laten ruilen (eenmalig) of een extra dagdeel afnemen zijn zich ervan bewust dat zij hun kind deel uit laten maken van een andere basisgroep, van een andere groep kinderen dan op hun vaste dag, in de ruimte waar de opvangplaats beschikbaar is gekomen. Indien gewenst en mogelijk, kan het in de vaste basisgroepsruimte opgevangen worden. Stabiliteit bieden wij deze kinderen doordat de groepsleiding, ruimtes, werkwijze en kinderen (van dezelfde basisschool) zijn. Wanneer kinderen moeite hebben met de ruil of het extra dagdeel, besteden wij extra aandacht aan het kind. De pedagogisch medewerkers nemen de tijd om het een en ander uit te leggen of te vertellen welke vrienden/klasgenoten die dag bij de opvang aanwezig zijn. Bij de start van de opvang vragen wij ouders een toestemmingsformulier basisgroep te tekenen. Bij een ruiling en gebruik maken van een extra dag benoemen wij dat de kinderen (mogelijk) gebruik maken van een andere basisgroep.

Kanjertraining

Ten aanzien van sociale omgang met elkaar hanteren we op de opvang dezelfde regels vanuit de 'Kanjertaining' als de rest van de schooldag. Deze regels hangen ook in de centrale ruimte.



We vertrouwen elkaar.

We helpen elkaar.

Je speelt niet de baas.

We lachen elkaar niet uit.

Je bent niet zielig.

De Kanjertraining is een sociaal-emotionele methode waarbij kinderen leren hoe ze conflicten kunnen oplossen, welke gevolgen bepaald gedrag kan hebben en hoe je dat om kunt buigen. Enkele vaste medewerkers hebben de opleiding Kanjertraining gevolgd. De overige medewerkers hebben zich ingelezen in het principe en de regels van de Kanjertraining.

KinderEHBO

Een aantal vaste pedagogisch medewerkers en de coördinatoren zijn in het bezit van een EHBO/BHV diploma en gaan regelmatig op herhaling. Daarnaast hebben alle vaste pedagogisch medewerkers een KinderEHBO certificaat. Wij gaan als team ook structureel op herhaling hiervoor. Nieuwe medewerkers volgen zo snel mogelijk de basistraining.

Achterwacht

Tijdens de voorschoolse opvang fungeert één van de leerkrachten in school als achterwacht. Tijdens de naschoolse opvang fungeren alle leerkrachten van de school tot 17.00 uur als achterwacht. Daarna is er een schoonmaker in het pand aanwezig tot minimaal 18.00 uur. De opvangcoördinatoren en de administratrice van de school fungeren ook als achterwacht. Wij streven er naar altijd te openen en sluiten met minimaal 2 PM'ers, ook wanneer dit qua BKR (beroepskracht kind ratio) niet nodig is. Op deze manier is er altijd een achterwacht en werken wij ook volgens het vier ogen principe. Tijdens vakanties worden de achterwachten (pedagogisch medewerkers) op het werkrooster vermeld.

BKR

Wij werken met de beroepskracht kind ratio (BKR) van 1:10, ongeacht het feit dat sinds januari 2019 de rekenregels voor de beroepskracht kind ratio gewijzigd zijn. Dit betekent dat er per 10 kinderen 1 pedagogisch medewerker aanwezig is. In vakanties en tijdens studiedagen ofwel bij onderbezetting bestaat de mogelijkheid dat wij voor de kinderen van 7 tot en met 13 jaar werken met de rekenregel 1 op 12.

Op vakantie- en studiedagen zijn wij tien uur aaneengesloten open en wijken wij op gezette tijden af van de BKR. Van 08.30 tot 9.30 uur (brengmoment) en van 16.30 tot 17.30 uur (haalmoment) kunnen wij afwijken van de BKR. De pedagogisch medewerkers nemen pauze tussen 13.30 en 14.30 uur. Tijdens de pauzes is het ook mogelijk dat wij afwijken van de BKR. Bij uitstapjes houden wij vanuit veiligheidsoogpunt de BKR 1:6 aan. Tussen 9.30 en 13.30 uur en 14.30 en 16.30 uur wijken wij niet af van de BKR.

Tijdens schoolweken wijken wij, indien nodig, tijdens de VSO af van de BKR tussen 8.00 en 8.30 uur. Mocht er tijdens de VSO niet van de BKR afgeweken hoeven te worden, dan is het mogelijk dat er tijdens de NSO tussen 16.30 en 17.00 uur óf tussen 17.00 en 17.30 uur van de BKR afgeweken wordt. Uiteraard streven wij ernaar dat afwijken van de BKR niet nodig is. Voor de VSO geldt dat wij tussen 7.30 en 8.00 uur niet afwijken van de BKR. Voor de NSO geldt dat er tussen 14.30 en 16.30 uur niet afgeweken wordt van de BKR.

Buiten bovengenoemde tijden wordt er niet afgeweken van de BKR.

In het geval van onvoldoende medewerkers door overmacht (denk hierbij o.a. aan ziekte van het personeel door Covid-19) treedt het stappenplan bij onderbezetting in werking. Hierbij is het uitgangspunt om ten alle tijden te voorkomen dat de opvang gesloten moet worden.

Bij onderbezetting kan het voorkomen dat basisgroepen samengevoegd worden. Indien nodig worden de jongste kinderen (Zee en strand) samengevoegd. Zei bevinden zich dan in de aula. Hierbij hanteren wij de BKR 1:10. Het is ook mogelijk dat strand en duin samen worden gevoegd. De samengevoegde groepen zitten in de aula. Hier is de meeste ruimte en zicht op de kinderen. Hiervoor kunnen we besluiten de BKR van 1:12 te hanteren.

Inzet van stagiairs

Op de BSO worden stagiaires ingezet volgens de geldende regels en niet meegeteld in de BKR. De stagiaires staan altijd onder toezicht van gediplomeerde vaste pedagogische medewerkers.

1.2 Binnen-/buitenruimte

De opvang is gevestigd in een multifunctionele ruimte die overdag ook door school wordt gebruikt. We noemen de ruimte ook wel 'aula'. De opvang heeft haar eigen kasten in deze ruimte. De bibliotheek grenzend aan de aula maakt ook deel uit van de opvang. Hier bevindt zich de stamtafel van de oudste kinderen. Ook staat hier (spel)materiaal dat voor deze leeftijd toegespitst is. Daarnaast maken wij ook gebruik van een kleuterlokaal. Hier bevindt zich de basisgroep van het duin.

Wij maken bij activiteiten ook gebruik van de schoolkeuken. Kinderen maken hier alleen gebruik van samen met de groepsleiding. Er is een kindertoiletblok met drie toiletten in de aula. De opvang maakt ook gebruik van de speelzaal, die parallel ligt aan de multifunctionele ruimte en één van de kleuterlokalen. Hiervoor moet men door de klapdeuren.

De buitenruimte grenst aan de multifunctionele ruimte waarin een deur naar buiten is geplaatst en is omheind met hekken. Kinderen vanaf groep 4 met een zelfstandigheidcontract, waarin staat vermeld dat zij zonder constant toezicht van de groepsleiding buiten mogen spelen, kunnen op eigen gelegenheid binnen de hekken op het plein spelen. Wanneer er op het veld gespeeld wordt door groep 3 en hoger, gebeurt dit altijd onder toezicht van een PM'er. De kleuters spelen niet op het veld.

Ruimte	Oppervlakte
Multifunctionele ruimte/aula	263,97 m ²
Speelplein	587,03 m ²
Speelzaal	94,56 m ²
Hal	55,01 m ²
Lokaal	58,6 m ²

De aula is een multifunctionele ruimte. Overdag vinden er diverse activiteiten plaats, zoals dramales, extra ondersteuning en voorstellingen. De pedagogisch medewerkers zorgen er, samen met het overig personeel voor dat de ruimte op het moment dat de opvang begint, voldoet aan de voor de kinderopvang geldende veiligheidseisen.

De inrichting voor het jonge kind is aangepast aan hun interesses en belevingswereld. De klapdeuren naar de aula toe zijn voorzien van veiligheidsglas en -drangers. Het toiletblok voor de opvang-kinderen heeft een veiligheidsstrip, zodat de kinderen er niet met de vingers tussen kunnen komen. Er is een vluchtroute en een alternatieve vluchtroute gemaakt. Het vluchtplan hangt bij de buitendeur van de aula.

Bij de deur naar buiten hangt een EHBO-trommel die gecontroleerd wordt door de Arbo-coördinator van school. Op het plein staan attributen die jaarlijks gecontroleerd worden en met een (school)logboek worden bijgehouden. Ook de speelzaal wordt jaarlijks gecontroleerd. Voor de buitenschoolse opvang is er een Beleid Veiligheid en Gezondheid waarin grote en kleine risico's worden beschreven en hoe hiermee om wordt gegaan. Dit beleid wordt door het jaar heen herbekeken en zo nodig herzien. De opvang beschikt over een beleid tegen "Agressie en Geweld" dat Tabijnbreed wordt gedragen en een convenant "Veilige School". Daardoor handelen alle scholen in de gemeente Castricum op een eenduidige wijze bij calamiteiten. Verder werken wij met een apart protocol en stappenplan "Vermoeden van Kindermishandeling of Huiselijk Geweld".

1.3 De groep

De kleuters worden om 14.30 uur door de pedagogisch medewerkers bij hun eigen klas opgehaald en meegenomen naar hun basisgroep. De kinderen van groep 3 t/m 8 komen zelf naar de BSO ruimte. Wij werken met drie basisgroepen: de Zee, het Strand en het Duin. De kinderen van 4 en 5 jaar behoren tot de basisgroep de Zee. De kinderen van 5 t/m 7 jaar behoren tot de basisgroep het Strand. De kinderen van 7 t/m 13 jaar behoren tot de basisgroep het Duin.

De kinderen kunnen doorstromen naar de volgende basisgroep op het moment dat zij daaraan toe zijn, mits er plek is in de betreffende basisgroep. Wij kijken hierbij naar de behoeften van de kinderen en de sociaal emotionele ontwikkeling.

De Zee zit tijdens de tafelmomenten in het lokaal. Hier zitten maximaal 10 kinderen in de leeftijd van 4 en 5 jaar met 1 pedagogisch medewerker.

Het Strand bevindt zich in de aula aan de lage tafels. Hier zitten maximaal 20 kinderen (2 tafels van 10 kinderen) in de leeftijd van 5 tot en met 7 jaar met 2 pedagogisch medewerkers.

Het Duin bevindt zich in de aula aan de hoge tafels en in de voormalige bibliotheek, waarbij de jongste kinderen van deze groep aan de hoge tafels zitten en de oudste kinderen in de bibliotheek. Deze groep bestaat uit maximaal 30 kinderen met 3 pedagogisch medewerkers. Aan iedere tafel zitten maximaal 10 kinderen van 7 tot en met 13 jaar.

Verlaten van basisgroep

Tijdens het tafelmoment wordt er aan de kinderen verteld welke activiteiten er die dag worden aangeboden. Kinderen mogen zelf kiezen of ze hieraan mee willen doen. Tussen de tafelmomenten door mogen de kinderen zich naar behoefte vrij in de verschillende BSO ruimtes bewegen. De ruimtes waar de kinderen zich in kunnen voortbewegen zijn: speelzaal, het lokaal, de aula, de voormalige bibliotheek en de buitenruimtes. Hierbij wordt de BKR ratio per ruimte in acht genomen.

Dagprogramma/ritme

Voorschoolse opvang (07.30 tot 08.30 uur)

07.30 uur

Kinderen worden door de ouders naar de opvangruimte gebracht, waarbij zij hun jas ophangen en door de medewerkers worden ontvangen. Kinderen mogen gaan spelen en er wordt een activiteit aangeboden.

08.20 uur

De kleuters worden door de groepsleiding naar de groep gebracht, de andere kinderen gaan zelfstandig naar de klas met hun jas en tas.

Naschoolse opvang (14.30-18.00 uur)

14.25 uur

De kleuters worden door de groepsleiding opgehaald uit de klassen. De andere kinderen komen zelf om 14.30 uur en hangen de jassen op en doen de tassen in daarvoor bestemde kast. De kinderen melden zich aan, gaan naar het toilet en wassen hun handen.

14.35 uur

De kinderen krijgen limonade/water en fruit aan tafel.

14.50 uur

De kinderen gaan, zo nodig, even plassen, handen wassen en trekken hun jas aan om buiten te gaan spelen. Bij slecht weer spelen we in de speelzaal.

15.30 uur

De kinderen gaan naar binnen en nemen deel aan een activiteit.

16.15 uur

De kinderen krijgen een cracker of ontbijtkoek, een koekje en water/limonade.

16.30 uur

De kinderen kunnen deelnemen aan activiteiten of vrij spelen.

17:30 uur

De meeste kinderen worden rond deze tijd opgehaald.

18:00 uur

Sluiting opvang

Vakantiedag (08:00 uur tot 18:00 uur) en studiedagen (8.30-18.00)

08:00 uur

Kinderen kunnen gebracht worden en vrij spelen.

10:00 uur

Er wordt limonade en een koekje uitgedeeld. Vervolgens worden er activiteiten aangeboden volgens het vakantieprogramma.

12:30 uur

Er wordt samen een broodje gegeten.

15:00 uur

De kinderen krijgen fruit en drinken. Vervolgens worden er activiteiten aangeboden volgens het vakantieprogramma.

16.30 uur

Indien gewenst, kunnen de kinderen nog een koekje/cracker/drinken krijgen. Vervolgens kan er vrij gespeeld worden.

18.00 uur

Sluiting opvang

Verspreid over de dag worden er diverse activiteiten aangeboden.

1.4 Activiteiten

Na het buitenspelen komen de kinderen weer binnen en zoeken een activiteit uit. Tijdens het fruit eten wordt er geïnventariseerd welke kinderen er aan een activiteit willen meedoen. De activiteiten worden wisselend aangeboden aan de diverse leeftijdscategorieën zodat iedereen aan bod komt. De kinderen die voor een gerichte activiteit hebben gekozen, schuiven daarbij aan. De activiteiten zijn gericht op het gebied van drama, creatief, bakken/koken en sport en spel. Het activiteitenprogramma wordt ontwikkeld van vakantie tot vakantie. Ook worden er vakdocenten op het gebied van dans, muziek en andere gebieden ingehuurd. Omdat wij van mening zijn dat kinderen in hun vrije tijd bij ons zijn, mogen de kinderen zelf beslissen of zij met een activiteit mee willen meedoen.

De kinderen krijgen veel ruimte om zelf initiatieven te nemen en zelf te kiezen. Ze worden niet verplicht om deel te nemen aan groepsactiviteiten. We stimuleren de kinderen wel zoveel mogelijk om mee te doen en daarbij hun talenten tot uiting te laten komen dan wel te ontwikkelen.

1.5 Spelmateriaal

Bij de aanschaf van het spelmateriaal wordt gelet op aantrekkingskracht voor kinderen en deugdelijkheid. Wanneer de kinderen voor een spel hebben gekozen wordt er van hen verwacht dat ze het ook weer opruimen in de daarvoor bestemde kasten. Zo heeft alles zijn vaste plek. Nieuw, uitdagend spel en speelgoed zal worden aangeschaft n.a.v. wensen van kinderen, tips van de ouders/oudercommissie en advies van de pedagogisch medewerkers.

2. Het bieden van gelegenheid tot het ontwikkelen van sociale competentie

Onder het ontwikkelen van *sociale competentie* verstaan wij sociale kennis en vaardigheden opdoen en ontwikkelen, zoals het zich kunnen verplaatsen in een ander, kunnen communiceren, samenwerken, anderen helpen, delen met elkaar, conflicten voorkomen en oplossen en het omgaan met regels. Wij hechten ook waarde aan het ontwikkelen van sociale verantwoordelijkheid.

2.1 Leiding-kind

Ieder kind krijgt individuele aandacht, rekening houdend met leeftijd en behoeften van een kind. Binnen de grenzen van redelijkheid en veiligheid blijft er altijd aandacht en ruimte voor het eigen initiatief en eigen wil van het individuele kind. Kinderen worden middels spel, deelname aan activiteiten, vertellen en voorlezen bewust van de omgeving en hun plaats daarin. Geleidelijk aan worden de grenzen verlegd tussen wat een kind wel al zelf kan en wat nog niet. In het laatste geval zullen de pedagogisch medewerkers het kind stimuleren dingen die het nog niet kan wel te proberen.

Kinderen worden aangemoedigd eigen initiatieven te ontplooien. Zij krijgen de gelegenheid zich op zelfgekozen bezigheden te richten die aansluiten bij de eigen interesses. Het kind wordt geprezen en gewaardeerd voor wat het al kan of voor wat het doet. Door op deze wijze het kind te observeren en te begeleiden in zijn ontwikkeling, wordt het steeds zelfstandiger. Pedagogisch medewerkers schenken bewust aandacht aan het versterken van de eigenwaarde van het kind.

Tijdens samenspel kan niet worden voorkomen dat er wel eens ruzie onderling ontstaat. Er wordt dan geprobeerd om het vermogen van kinderen om voor zichzelf op te komen te bevorderen door niet voor hen de problemen op te lossen, maar waar nodig mét hen. Wel kan inzicht worden gegeven in het verband tussen het eigen gedrag en de reactie van een ander hierop. Zo worden de kinderen geleerd om consequenties van het eigen gedrag beter te begrijpen en daarvoor zover mogelijk al vooraf rekening mee te houden. Hierbij wordt gebruik gemaakt van de handvatten die de Kanjertraining biedt. Zo wordt er ook een doorgaande lijn met de school gecreëerd.

2.2 Binnen-/buiten ruimte

De grote centrale ruimte heeft hoge tafels voor oudere kinderen en lagere tafels voor de kleinsten. Bij de tafelgroepen en de diverse gecreëerde hoeken kunnen kinderen kiezen voor diverse activiteiten. Te denken valt dan aan een afwisseling van actieplekken, rustige plekken en groepshoeken. Binnen hebben we ook een speellokaal waar, onder andere, bij slecht weer gebruik van gemaakt van wordt. Verder worden de kinderen gestimuleerd om buiten te spelen. Buiten ervaren de kinderen meer vrijheid en minder begrenzing. Dit heeft een positief effect op hun ontwikkeling. In overleg met de ouders wordt er gekeken hoeveel vrijheid een kind aan kan. Dit wordt vastgelegd in een aanvullende overeenkomst (afsprakenlijst) die wordt ingevuld bij plaatsing. Indien hier behoefte aan is, kunnen de afspraken per kind worden herzien.

2.3 De groep

De pedagogisch medewerkers hechten grote waarde aan de betrokkenheid van de kinderen bij de zorg voor de dagelijkse gang van zaken binnen de groep. Niet alleen binnen hun basisgroep maar ook in de vrije activiteiten en het spel onderling. Er wordt gezamenlijk gegeten

en gedronken, er wordt samen gespeeld en samen opgeruimd, samen gepraat en samen gezongen. Kinderen worden geleerd rekening te houden met elkaar en met de volwassenen, voor elkaar te zorgen en iets voor elkaar over te hebben. We leren kinderen zich medeverantwoordelijk te voelen voor de ruimte en de materialen.

De kinderen kunnen de groep als betekenisvolle sociale leeromgeving benutten als er in de groep kan worden samengewerkt, als er gedeeld wordt en als er respect heerst. Aspecten als accepteren, aanpassen, incasseren, leiderschap, kleinste of grootste zijn komen dagelijks aan de orde tijdens de groepsprocessen. In de omgang met elkaar ontwikkelen de kinderen een gevoel van respect voor zichzelf en voor anderen en leren ze verantwoordelijkheid te dragen voor hun eigen handelen. Tijdens deze omgang met andere kinderen en met de pedagogisch medewerkers krijgen kinderen de ruimte om emoties te tonen. Zij kunnen boos of verdrietig zijn, zij kunnen uitgelaten blij zijn of behoefte hebben om even alleen te zijn. Pedagogisch medewerkers streven ernaar kinderen deze emoties te laten uiten. Emoties, zowel positieve als negatieve, zullen bespreekbaar worden gemaakt. Geprobeerd wordt om niet de emoties in te vullen maar het gevoel dat bij een kind leeft duidelijk te bespreken. Zo kunnen de leidsters zo goed mogelijk inspelen op het gevoel van het kind.

2.4 Activiteiten

Er is in de groep een duidelijke en vaste verdeling tussen groepsmomenten en momenten die de kinderen individueel in kunnen vullen. De sociale inhoud van het activiteiten aanbod houdt in dat de kinderen samen spelen, met elkaar praten, naar elkaar leren luisteren en samenwerken. De pedagogisch medewerkers zijn in staat om leeftijd-gerichte activiteiten te bieden. Daarbij proberen we tijdens de activiteiten plezier, pret en succes te ervaren. Ook willen wij dat kinderen om leren gaan met emoties in situaties van plezier, grapjes, frustratie, conflict, boosheid en verdriet. Hierbij maken wij gebruik van de Kanjermethode.

2.5 Spelmateriaal

Het aanbod van spelmateriaal is divers. Er zijn materialen aanwezig die voor verschillende leeftijden, interesses, concentratiemogelijkheden en spanningsbogen geschikt zijn. Er zijn, onder andere, ook speekleden aangeschaft om gezellig samen (of alleen) te kunnen spelen. Spelmateriaal voor verdere ontwikkelingsvormen zullen naar behoefte worden aangeschaft. Ouders en kinderen kunnen hierin meedenken.

3. Het ontwikkelen van persoonlijke competentie

Het ontwikkelen van persoonlijke competentie gebeurt op kindcentrum Helmgras aan de hand van het concept Talentvolle ontwikkeling. Hierbij wordt uitgegaan van datgene waar een kind goed in is en wordt hier extra aandacht aan gegeven. Dit principe wordt ook toegepast op alle medewerkers binnen het kindcentrum.

Binnen de opvang wordt Talentvolle Ontwikkeling toegepast in een vrijere vorm. Dat wil zeggen dat wanneer kinderen een specifieke interesse tonen voor bepaalde activiteiten hierop wordt ingespeeld door ze zelf met ideeën te laten komen en de kinderen hier ook meer verdiepende activiteiten in aan te bieden. Ook krijgen kinderen de ruimte om zelf activiteiten aan de andere kinderen aan te bieden. Op deze manier worden de kinderen gestimuleerd om zichzelf te ontwikkelen.

3.1 Leiding-kind

De pedagogisch medewerkers krijgen zelf binnen Talentvolle Ontwikkeling ook de ruimte om hun talenten te ontplooien en te laten zien. Op kindcentrum Helmgras vinden wij dat de leerkrachten en pedagogisch medewerkers de basis vormen. Alleen wanneer zij de juiste kennis hebben en prettig kunnen werken, kunnen zij de kinderen inspireren en stimuleren om zich persoonlijk te ontwikkelen. De pedagogisch medewerkers geven de kinderen de ruimte om zichzelf te zijn en stimuleren de kinderen, onder andere door individuele gesprekken zichzelf te ontwikkelen tot een individueel persoon.

Tabijn heeft een pedagogisch coach in dienst, die ieder een deel van de opvanglocaties onder zijn of haar hoede heeft. De pedagogisch coach voorziet de pedagogisch medewerkers, conform de uren-eis vanuit de Wet IKK, van coaching-on-the job. Dit houdt concreet in dat een pedagogisch medewerker een hulpvraag kan stellen, coaching krijgt en indien nodig, voorzien wordt van scholingsadvies. De pedagogisch coaches kunnen ook teamtrainingen verzorgen. De vorm van coaching wordt afgestemd op de individuele behoeften van de medewerkers alsmede op de gezamenlijke behoeften van het opvangteam. Meer informatie hierover, alsmede over de inzet van de pedagogisch beleidsmedewerker, vindt u in de bijlage.

3.2 Binnen-/buitenruimte

De binnen- en buitenruimte van Helmgras zijn zodanig ingericht dat er voor ieder kind iets van zijn gading bij is. Ook wordt er gekeken naar de verschillende ontwikkelingsfasen van de kinderen en daarnaast naar wat de kinderen individueel nodig hebben. De kinderen kunnen zelf kiezen in welk deel van de opvang zij willen spelen. Het zelf keuzes kunnen maken stimuleert kinderen in de ontwikkeling van hun persoonlijkheid. Hierbij worden ook afspraken gemaakt met de kinderen over het waarborgen van de veiligheid, zodat zij zelf risico's en gevaren leren in schatten.

3.3 De groep

De groep speelt een belangrijke rol in het ontwikkelen van een kind als persoon. Een kind mag zich op de opvang in de groep te laten zien. Dit gebeurt onder andere tijdens de gezamenlijke tafelmomenten verspreid over de dag. De kinderen worden benaderd op de manier die bij hun ontwikkelingsbehoeften past.

3.4 Activiteiten

Wij passen onze activiteiten aan op de ontwikkelingsbehoeften van de kinderen, waarbij we de kinderen aanmoedigen om zelf ook met ideeën te komen. We bieden activiteiten aan op het gebied van koken, expressie, creativiteit en techniek. Hierbinnen passen we de activiteiten aan naar wens en behoeften van de kinderen. De kinderen krijgen, naast de keus in ruimte, ook de keus welke activiteiten zij willen doen. Hierdoor wordt de autonomie van de kinderen bevorderd en leren ze keuzes te maken en deze te onderbouwen. Kinderen krijgen de mogelijkheid hun activiteiten af te ronden of, wanneer ze opgehaald worden tijdens een activiteit, deze op een later moment af te ronden. Dit bevordert hun gevoel van eigenwaarde.

3.5 Spelmateriaal

Het spelmateriaal proberen wij aan te laten sluiten op de wensen en behoeften en ontwikkelingsfasen van de kinderen van de opvang. De materialen sluiten aan op het individuele kind omdat zij diverse emoties losmaken, waar het kind van leren kan.

4. De overdracht van waarden, normen en cultuur

Door opvoeding, opleiding en levenservaring ontwikkelt ieder mens zijn eigen waarden en normen. Van groot belang is dat de lijn van school naar buitenschoolse opvang wordt doorgevoerd daar waar het gaat om omgangsregels. Zo is er door de hele organisatie heen eenduidigheid in hoe we met elkaar, met spullen en met ons gebouw omgaan. Er wordt respectvol en zorgvuldig omgegaan met de achtergronden van kinderen, ouders en pedagogisch medewerkers. Er is zowel aandacht voor relaties tussen kinderen onderling, als tussen pedagogisch medewerkers en kinderen.

4.1 Leiding-kind

Kindcentrum Helmgras hecht grote waarde aan de sociale en emotionele ontwikkeling van de aan ons toevertrouwde kinderen. Wij besteden bewust aandacht aan het overdragen van algemene waarden en normen, die maatschappelijk geaccepteerd zijn. De vorming van de persoonlijkheid van ieder kind zal hierin te allen tijde worden gerespecteerd. In omgang met de kinderen zullen pedagogisch medewerkers het goede voorbeeld geven en kinderen aansturen in gewenst gedrag. Te denken valt aan situaties als het ophangen van jassen aan de kapstok, het handen wassen voor het eten en drinken, het elkaar uit laten praten en het opruimen na een activiteit etc. Kinderen die zich dat gedrag nog eigen moeten maken zullen op vriendelijke wijze worden gecorrigeerd en geholpen.

Voor advies, vragen of hulp kan de groepsleiding, in de eerste instantie, terecht bij de ouders. Zij kennen de kinderen het best. De groepsleiding kan ook terecht bij Stichting Tabijn; zij zijn de houder van de buitenschoolse opvang. De groepsleiding kan voor advies en inzage in problematieken ook terecht bij het team van Helmgras, bijvoorbeeld bij de leerkracht, intern begeleider of de directie. Dit alles gebeurt met in achtneming van de AVG. Daarnaast kan de groepsleiding ook gebruik maken van de instanties die aangegeven worden op de sociale kaart van de buitenschoolse opvang.

4.2 Binnen-/buiten ruimte

Aangezien de opvang gebruikt maakt van multifunctionele ruimtes, wordt van alle gebruikmakende partijen verwacht de ruimtes netjes achter te laten. Zo gelden er gedragsregels waar iedereen zich aan dient te houden. Deze regels zullen, samen met een plattegrond, voor iedereen zichtbaar worden gemaakt. Zo kunnen invallers zich aan dezelfde regels conformeren.

4.3 De groep

De groep kent een belangrijke rol, daar waar het gaat om het ontwikkelen van normen, waarden en daarmee een eigen cultuur. Binnen de groep ontmoet ieder kind andere kinderen en volwassenen. De groep biedt veel uitdagingen aan het kind. Kinderen leren sociale vaardigheden als naar elkaar luisteren, delen van aandacht, elkaar helpen en elkaar troosten, omgaan met regels en conflicten. De pedagogisch medewerker leidt de interactie ingoede banen. Tijdens groepsmomenten worden normen en waarden overgedragen door het bespreken en vaststellen van afspraken. Verder worden de manieren om jezelf en anderen daar aan te houden besproken. Als basis worden de regels van de Kanjertraining gehanteerd. De regels van de Kanjertraining worden in dit pedagogisch beleidsplan toegelicht op pagina 6.

4.4 Activiteiten

We brengen de waarden en normen dicht bij de kinderen door afspraken te maken die stimuleren dat iedereen tijdens activiteiten rekening houdt met elkaar, samen deelt en elkaar helpt, zodat er onderlinge solidariteit kan ontstaan. Wij streven ernaar om aan te sluiten op gebeurtenissen in 'het echte leven' in het gezin en de directe omgeving. In vakanties sluiten we aan bij de culturele en religieuze vieringen en rituelen door de vakantiethema's en activiteiten daarop aan te laten sluiten.

4.5 Spelmateriaal

Ons spelmateriaal draagt bij aan het eigen maken van normen en waarden door materiaal dat wegwijst maakt in het alledaagse leven. Bijvoorbeeld keukenattributen, verkleedspullen e.d. om rollen te oefenen. Wij maken kinderen bewust van het omgaan met materialen door afspraken te maken over het kiezen, gebruiken en opruimen van spelmateriaal.

5 Bijlage Pedagogisch Beleid – inzet pedagogisch beleidsmedewerker

Inzet pedagogisch beleidsmedewerker

Kinderopvang is een vak. De basis voor kwalitatief goede kinderopvang is een team van professionele medewerkers. Het is van belang om continue te investeren in de pedagogische kennis en vaardigheden van onze medewerkers. De pedagogisch beleidsmedewerker is sinds 2019 een verplichte rol binnen de kinderopvang. Deze draagt bij aan de kwaliteit van de kinderopvang en heeft twee belangrijke taken. Ten eerste de ontwikkeling en invoering van het pedagogisch beleid. Ten tweede het coachen van pedagogisch medewerkers bij hun werkzaamheden. Tabijn heeft gekozen om deze rol te splitsen in twee functies, namelijk: een Beleidsmedewerker Kinderopvang en een Pedagogisch Coach.

Beleidsmedewerker Kinderopvang

Het primaire aandachtsgebied van de beleidsmedewerker is de kwaliteit van de kinderopvang van Tabijn. De beleidsmedewerker richt zich op het ontwikkelen en monitoren van het (pedagogisch) beleid en ondersteunt bij het vertalen van de (pedagogische) beleidsvoornemens naar de concrete werkpraktijk. De beleidsmedewerker vormt een verbindende schakel tussen onderwijs en kinderopvang en draagt bij aan een doorgaande lijn van 0 tot 13 jaar. Verder geeft de beleidsmedewerker advies aan het management van de organisatie en de directeuren en coördinatoren van de kindcentra, over de vormgeving en uitvoering van het pedagogisch beleid. Tot slot zorgt de beleidsmedewerker voor kennisoverdracht, over de ontwikkeling van kinderen en het beleid in de vorm van bijeenkomsten, trainingen en workshops aan medewerkers.

Vanuit de Wet Kinderopvang is de minimale inzet voor een pedagogisch beleidsmedewerker 50 uur beleidsuren per locatie per jaar. Tabijn beschikt over 13 locaties (uniek LRK-nummer) en heeft één beleidsmedewerker Kinderopvang in dienst, voor 32 uur per week (32 uur x 52 weken = 1664 uur per jaar). Met onderstaande tabel wordt de inzet van beleidsuren inzichtelijk gemaakt. Tabijn heeft gekozen om de beleidsuren evenredig over de locaties te verdelen.

	Aantal locaties	Aantal uren per jaar
Minimale wettelijke inzet	1	50
Minimale wettelijke inzet Tabijn	13	650 (13 x 50)
Daadwerkelijke inzet Tabijn	13	1664
Daadwerkelijke inzet per Tabijn locatie	1	166 (1664 : 10)

Pedagogisch Coach

De pedagogisch coach van Tabijn ondersteunt de kinderopvanglocaties van Tabijn. De coach richt zich op het verbeteren van de pedagogische kwaliteit van de kindcentra en de professionele ontwikkeling van de pedagogisch medewerkers. Nieuwe pedagogische kennis en het beleid worden geïmplementeerd door het coachen, ondersteunen en adviseren van medewerkers bij hun werkzaamheden op de groep. Bij complexe situaties kan de coach ingeschakeld worden voor extra begeleiding of ondersteuning. De coach toetst het pedagogisch handelen en vertaalt het beleid naar concrete adviezen.

Verder bewaakt de coach de kwaliteit van het functioneren van de medewerkers en draagt samen met de leidinggevende bij aan het coachingsplan, zowel individueel als groepsgericht. Structurele knelpunten in de ontwikkeling van medewerkers en werkzaamheden worden gesignaleerd. De pedagogisch coach richt zich nadrukkelijk op de professionele ontwikkeling van medewerkers, deze informatie wordt actief gedeeld met medewerkers en leidinggevende.

Minimaal twee keer per jaar vindt een overleg plaats tussen de pedagogisch coach en leidinggevende over de ontwikkeling van medewerkers en het team. Informatie over de persoonlijke ontwikkeling van een medewerker, wordt niet direct gedeeld met de leidinggevende. Het initiatief om persoonlijk informatie te delen met de leidinggevende ligt bij de medewerker.

Vanuit de Wet Kinderopvang is de minimale inzet voor een pedagogisch coach 10 coachingsuren per fte per jaar. Het aantal benodigde uren is per locatie berekend, op basis van het aantal fte vaste krachten en flexibele medewerkers. Tabijn heeft één pedagogisch coach in dienst, voor 16 uur per week (16 uur x 52 weken = 832 uur per jaar). Met onderstaande tabel worden de inzet van coachingsuren inzichtelijk gemaakt (peildatum 01-01-2020).

	Aantal fte	Aantal uren per jaar	Aantal personeelsleden
Bareel	5,6	56	20
Branding	0,6	6	2
Helmgras en Helmgras Sport	2,7	27	9
Kornak en Kornak Sport	4,3	43	12
Mozaïek	1,5	15	7
Mozaïek peuter	0,8	8	2
Otter	3,3	33	9
Paulus	2,7	27	7
Paulus peuter	1,7	17	3
Visser 't Hooft	1,7	17	6
Minimale wettelijke inzet Tabijn	24,9	249(10 X 24,9)	77
Daadwerkelijke inzet Tabijn	24,9	832	77
Gemiddelde inzet Tabijn per fte	1	33 (832 : 24,9)	

Om goed aan te sluiten bij de behoefte van de teams en de individuele medewerkers heeft Tabijn gekozen om de coachingsuren flexibel in te zetten naar behoefte. De locaties kunnen bijvoorbeeld om meer ondersteuning van de pedagogisch coach vragen bij: nieuw personeel, het openen van een nieuwe groep, het begeleiden van een individueel kind of het implementeren van een training. Iedere medewerker ontvangt jaarlijks minimaal individuele coaching in de vorm van een observatie, een coachingsgesprek en het opstellen van het coachingsplan. De daadwerkelijke verdeling van de coachingsuren wordt door de locaties schriftelijk bijgehouden en vastgelegd, zodat deze inzichtelijk zijn voor pedagogisch medewerkers en ouders.

6 Bijlage Coachplan

Tabijn Scholingsplan pedagogisch medewerkers 2020

Oog voor Interactie:

In 2019 is Tabijn gestart met de cursus “Oog voor interactie” voor alle pedagogisch medewerkers van de opvanglocaties. Deze cursus geeft verdieping in de zes interactievaardigheden van Riksen-Walraven:

- Sensitieve responsiviteit.
- Respect voor de autonomie.
- Structureren en leidinggeven.
- Praten en uitleggen.
- Ontwikkeling stimuleren.
- Begeleiden van onderlinge interacties.

De cursus wordt ingezet om pedagogisch medewerkers bewust te maken van hun pedagogisch handelen en waar nodig te verbeteren. Door deze cursus voor alle pedagogisch medewerkers van Tabijn aan te bieden wordt beoogd meer uniformiteit te creëren in het pedagogisch handelen vanuit de verschillende locaties en de pedagogische kwaliteit te optimaliseren. Ongeveer 75% van alle pedagogisch medewerkers heeft de cursus in 2019 met succes gevolgd. In 2020 zullen ook de overige pedagogisch medewerkers de cursus volgen.

Planning van coaching

De pedagogisch coach van Tabijn richt zich op het verbeteren van de pedagogische kwaliteit van de kindcentra en de professionele ontwikkeling van de pedagogisch medewerkers. Nieuwe pedagogische kennis en het pedagogisch beleid worden geïmplementeerd door het coachen, ondersteunen en adviseren van medewerkers bij hun werkzaamheden op de groep. De coach toetst het pedagogisch handelen en vertaalt het beleid naar concrete adviezen. Verder bewaakt de coach de kwaliteit van het functioneren van de medewerkers en draagt samen met de leidinggevende bij aan de ontwikkelplannen voor individuele pedagogisch medewerkers en het gehele team van een locatie. Hoeveel coaching een locatie paar jaar ontvangt is afhankelijk van het aantal medewerkers in dienst en het aantal Fte. In het hoofdstuk “Inzet pedagogisch beleidsmedewerker” van het pedagogisch beleid, worden verdeling van de coachuren inzichtelijk gemaakt.

In 2019 werden de pedagogisch medewerkers specifiek gecoacht in hun ontwikkeling van Sensitieve responsiviteit en Respect voor autonomie. Deze interactievaardigheden worden gezien als de basis voor het pedagogisch handelen. Om deze reden is bewust gekozen om de pedagogisch medewerkers ruim te tijd te geven om deze vaardigheden verder te ontwikkelen. In 2020 wordt coaching van Sensitieve responsiviteit en Respect voor autonomie afgerond en zullen ook de overige interactievaardigheden aan bod komen. De planning van het coachen ziet er als volgt uit:

Maand	Interactievaardigheid
Januari en februari	Afronding Sensitieve responsiviteit en Respect voor de autonomie
Maart en april	Structureren en leidinggeven
Mei en juni	Praten en uitleggen
Augustus, september en oktober	Ontwikkeling stimuleren
November en december	Begeleiden van onderlinge interacties

Coachcyclus

In bovenstaand overzicht is te zien dat een coachcyclus ongeveer 2 maanden duurt. Om effectief te kunnen coachen wordt een actieve bijdrage gevraagd van de pedagogisch medewerkers. Zij zijn zelf verantwoordelijk voor hun professionele ontwikkeling. Voordat een interactievaardigheid geïntroduceerd wordt, zorgen de pedagogisch medewerkers dat zij het hoofdstuk uit het cursusboek van “Oog voor interactie” hebben doorgenomen. De pedagogisch coach gebruikt voor het observeren van het pedagogisch handelen de Kijklijsten van de interactievaardigheden. Pedagogisch medewerkers kunnen deze Kijklijsten vinden in het cursusboek.

Een coachcyclus start met de introductie van een interactievaardigheid tijdens een teamvergadering. De pedagogisch coach kan bij dit overleg aanwezig zijn. Tijdens de vergadering worden een aantal onderwerpen uit een Kijklijst gekozen waar het team de komende 2 maanden verder in wil ontwikkelen. Ze gaan op de groep bewust met de interactievaardigheid aan de slag, observeren elkaar met behulp van de kijklijsten en geven feedback. Tijdens een individueel gesprek met de pedagogisch coach wordt ook een persoonlijk doel met de pedagogisch medewerker afgesproken. De pedagogisch coach maakt onder andere gebruik van Video Interactie Begeleiding (VIB) om gericht te coachen. Aan het einde van een cyclus wordt tijdens een teamvergadering de ontwikkeling van de interactievaardigheid geëvalueerd. Indien nodig worden nieuwe afspraken gemaakt, bijvoorbeeld over de organisatie van de groep. Vervolgens wordt de volgende interactievaardigheid geïntroduceerd, enzovoort.